

Institucionalna podrška poduzetništvu u Republici Hrvatskoj

Sinković, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:608581>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported/Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-06**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN**

Nikolina Sinković

**Institucionalna podrška poduzetništvu u
Republici Hrvatskoj**

ZAVRŠNI RAD

Varaždin, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Nikolina Sinković

Matični broj: 46652

Studij: Ekonomika poduzetništva

Institucionalna podrška poduzetništvu u Republici Hrvatskoj

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Vladimir Kovšca

Varaždin, 2022.

SAŽETAK

Ovim radom opisat će se temeljne institucionalne podrške poduzetnika u Republici Hrvatskoj i usporedbom sa Europskom unijom. Prvi dio rada odnosio bi se na općeniti teorijski dio razvoja samog poduzetništva u Republici Hrvatskoj, bit će nabrojane neke pozitivne i negativne strane ulaska u poduzetničke aktivnosti i samu ulogu poduzetništva za državu. Također prvi dio bi se odnosio i na prikaz makroekonomskih pokazatelja i prikaz ključnih nacionalnih institucija za samu potporu poduzetništva.

Internacionalizacija poduzetništva od ključne je važnosti za srednja i mala poduzetništva. Ona uključuje izazove povezane s domaćim rastom malih i srednjih poduzeća. Internacionalizacija poduzetništva je ključna strategija rasta i razvoja koja pomaže malim i srednjim poduzećima da se okrenu prema stranim tržištima.

Vrste poduzetničkih potpora i poticaja u RH je točka gdje će se objasniti i navesti načini financiranja i prikazati potporni programa nekih najaktivnijih institucija, a to su HAMAG-BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, agencija hrvatske vlade), Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta i Hrvatska banka za obnovu i razvoj. Također, u ovom poglavlju objasniti će se i podjela poduzetničkih potpornih institucija (županijske, lokalne, poduzetnički centri, poslovni inkubatori, poslovni parkovi, znanstveni-tehnološki parkovi, centri kompetencija i slobodne zone). U ovom dijelu prikazat će se i problem s kojima se susreću poduzetnici kod iskorištavanja programa i usluga koje im nude poduzetničke potporne institucije.

U petoj točki će se navesti program potpora koji se primjenjuju u Europskoj uniji i navesti će se nekoliko sličnosti između EU i RH, odnosno koliko je programa zapravo slično.

Na samom kraju će se zaključiti cijeli rad i navesti će se zaključna razmatranja

Ključne riječi: poduzetništvo, mala i srednja poduzeća, institucionalne potpore, poticaji poduzetništvu, internacionalizacija

SUMMARY

This paper will describe the basic institutional support of entrepreneurs in the Republic of Croatia and a comparison with the European Union. The first part of the paper would refer to the general theoretical part of the development of entrepreneurship in the Republic of Croatia, it will list some positive and negative aspects of entering entrepreneurial activities and the role of entrepreneurship for the state. Also, the first part would refer to the presentation of macroeconomic indicators and the presentation of key national institutions for the support of entrepreneurship.

The internationalization of entrepreneurship is crucial for medium and small enterprises. Internationalization includes all challenges related to the domestic growth of SMEs. Internationalization of entrepreneurship is a key growth and development strategy that helps small and medium-sized enterprises to turn to foreign markets.

Types of entrepreneurial support and incentives in the Republic of Croatia is a chapter in which I will show the methods of financing and present support programs. Some of the most active institutions will be explained and presented, such as HAMAG-BICRO (Croatian Agency for Small Business, Innovation, and Investment, Croatian Government Agency). Employment, Ministry of Economy, Entrepreneurship, and Crafts, and Croatian Bank for Reconstruction and Development. Also, this chapter will explain the division of entrepreneurial support institutions (county, local, business centers, business incubators, business parks, science and technology parks, competence centers, and free zones). In this chapter, I will also present the problem that entrepreneurs face when using programs and services offered by entrepreneurial support institutions.

In fifth chapter I will list the support program applied in the European Union and I will list several similarities between the EU and the Republic of Croatia.

At the very end, the whole paper will be concluded, and concluding remarks will be given

Keywords: entrepreneurship, small and medium-sized enterprises, institutional support, incentives for entrepreneurship, internationalization

SADRŽAJ

1. REPUBLIKA HRVATSKA I PODUZETNIŠTVO	1
1.1. Razvoj poduzetništva u Hrvatskoj.....	2
1.1.1. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2014.-2018. godine	3
1.2. Prednosti i nedostatci	3
1.3. Poduzetničko okruženje	4
2. STRATEGIJE ZA PODUZETNIŠTVO.....	6
3. INTERNACIONALIZACIJA PODUZETNIŠTVA	9
3.1. Faktori koji utječu na internacionalizaciju.....	10
4. VRSTE PODUZETNIČKIH POTPORA I POTICAJA U RH	11
4.1. Općenito o državnim potporama.....	11
4.2. HAMAG Bicro.....	12
4.2.1. Podrška razvoju poslovanja.....	12
4.2.2. Međunarodna suradnja	13
4.2.3. EU fondovi	14
4.3. HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE	15
4.4. MINISTARSTVO GOSPODARSTVA, PODUZETNIŠTVA I OBRTA	16
4.5. HRVATSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ	17
4.6. PODJELA PODUZETNIČKIH POTPORNIM INSTITUCIJA.....	18
4.6.1. VRSTE I KATEGORIJE PODUZETNIČKIH ZONA	19
4.7. PROBLEMI S KOJIMA SE SUSREĆU PODUZETNICI	20
5. INSTITUCIONALNE POTPORE PODUZETNIŠTVU U RH I U EU	22
5.1. Proračun i pogodnosti Europske unije	22
5.2. Prihodi Europske unije	23
5.3. Višegodišnji financijski okvir	24
5.4. Bespovratna sredstva u RH I EU	24
6. ZAKLJUČAK	26
POPIS LITERATURE	27
POPIS TABLICA	29

1.REPUBLIKA HRVATSKA I PODUZETNIŠTVO

Poduzetništvo, kao jedna od ključnih djelatnosti koja utječe na gospodarski rast i razvoj svake države, pa tako i Republike Hrvatske, nailazilo je na brojne prepreke. Jedna od najčešćih prepreka pokretanju poslovanja u Republici Hrvatskoj je nedostatak financijskih sredstva. Zbog toga se sve manje fizičkih osoba odlučuje na pokretanje vlastite poduzetničke djelatnosti. Republika Hrvatska raznim potporama nastoji poticati vlastitu poduzetničku aktivnost. Navedene potpore su financijske i novčane prirode, a najčešće govorimo o bespovratnim sredstvima. Naime, Republika Hrvatska je stvorila sustav raznih potpora za novoosnovane tvrtke vlastite poduzetničke aktivnosti. Ovu vrstu potpore u Republici Hrvatskoj moguće je ostvariti od lokalne i područne (regionalne) uprave i samouprave, države i Europske unije.

Moderno vrijeme predstavlja razvoj poduzetništva, no sam razvoj poduzetništva i poduzetnika kao osobe koja pokreće i orijentiran je prema ostvarenju i projekciji ideje ili pak inovaciji nekog novog proizvoda ili usluge javlja se i u ranijim povijesnim razdobljima.

Prema Šošiću, poduzetništvo je način gospodarskoga djelovanja u kojem kako, što i za koga stvoriti, te na tržištu realizirati, odlučuje poduzetnik, koji ulazi u posao na svoj trošak i rizik s nadom u dobitak u cilju dostizanja pravedne zarade i časnoga bogaćenja. (Šošić, H. (1995) *Poduzetništvo, Zagreb: Birotehnika, str. 9.*)

Obzirom da ne postoji neka jedinstvena teorija o poduzetništvu, tradicionalni koncepti poduzetništva ukazuju na tri metodološka pristupa poduzetništvu: **personalni, neoklasični i sociokulturni.**

Poduzetništvo kao djelatnost ljudi s obzirom na posebna psihološka svojstva predstavlja personalni pristup. Ovaj pristup naziva se još i personalno-psihološka škola. Psihološka svojstva podrazumijevaju kreativnost, osobnost, fleksibilnost, potrebu za postignućem i sposobnost predviđanja.

Neoklasičan pristup poduzetništvu se još naziva i neoklasična ekonomska teorija koja definira poduzetništvo kao djelatnost ljudi u kojoj se postojeća matrica proizvodnje optimalno koristi te se zatim kroz nju profit maksimizira.

Sociokulturni pristup poduzetništvu definira kao ekonomsku djelatnost koja u okviru svojih sociokulturnih institucija efektivno koristi društvene i ekonomske potencijale. Ovaj pristup stavljao je naglasak na kontekstualne varijable, a ne prezentaciju poduzetnika i njihovo ponašanje.

Svaki segment ljudskog djelovanja pospješuje poduzetništvo. Poduzetništvo djeluje u svim djelatnostima koje su usmjerene na stvaranje novih proizvoda i usluga, novih potrošača, na proizvodnju, ulaganja, širenje na nova tržišta, otkrivanje novih tehnologija. Uloga poduzetništva je od velike važnosti za vrijeme krize, društvenih promjena i neizvjesnosti.

1.1. Razvoj poduzetništva u Hrvatskoj

Unatoč raznim preprekama koje hrvatsko gospodarstvo ima, stalno se razvijaju nova poduzeća i samim time raste broj poduzetnika, no ipak ne u dovoljnoj mjeri da se dostatno osnaži gospodarstvo i društvo. Projekti i programi koje nude državne i lokalne agencije za potporu poduzetništvu, pozitivno utječu na poduzetništvo. Razvijanje poduzetništva u Republici Hrvatskoj koči neadekvatne reforme i nedostatak karaktera u obrazovnom sustavu, te nepostojanje društveno odgovornog poduzetništva.

Potrebe malog i srednjeg poduzetništva Hrvatska je dugo zanemarivala zbog stvaranja moderne i suvremene države te efikasnih uvjeta. 2002. godine Hrvatska je pristupila donošenju zakonske regulative za poboljšanje srednjeg i malog poduzetništva. "U razdoblju od 2002. – 2006. godine u Hrvatskoj se u malo gospodarstvo uključuje 78.000 trgovačkih društva i time čini 99% registriranih poslovnih subjekata u Hrvatskoj" (*"Hrčak, Malo gospodarstvo u Hrvatskoj i ulazak u Europsku uniju" bez dat.*). Malo i srednje poduzetništvo u Republici Hrvatskoj vodi do novih mogućnosti zapošljavanja te ekonomskog i gospodarskog razvoja, te postaje sector koji je zadužen za pokretanje i poticanje nacionalne ekonomije i povećava broj zaposlenih kao i broj poduzetnika.

"Za poduzetništvo se u Republici Hrvatskoj odlučuje svaki dvanaesti građanin. Poznato je da se poduzetnički ekosustav razvija s razvojem poduzetnika, a u Hrvatskoj je dosta uzroka dovelo do kroničnog manjka poduzetničke aktivnosti. Jedan od mnogo načina kako bi se u Republici Hrvatskoj još više poticalo pokretnje poduzetništva, pokrenut je prvi hrvatski online **hackathon** pod nazivom **BizHack** kojemu je cilj stvaranje povoljnijeg okruženja za pokretanje i razvoj poslovanja u Republici Hrvatskoj." (*"Netokracija.com", bez dat.*)

BizHack postavlja tri izazova koji su:

- Kako bismo mogli povećati poduzetničku aktivnost i potaknuti veći broj ljudi na pokretanje vlastitog poslovanja u Hrvatskoj?
- Kako bismo mogli unaprijediti administrativne postupke kod osnivanja i vođenja poduzeća za poduzetnike početnike?

- Kako bismo mogli unaprijediti aktivnosti savjetovanje (edukacije i usmjerenja) poduzetnika u svim fazama razvoja njihovog poslovanje?

Od tri izazova kandidati imaju mogućnost izabrati jedan problem na koji će u timu, koji su prethodno formirali, ili kao pojedinac ponuditi svoje rješenje u roku od 48 sati, te zatim mentori ocjenjuju i odabiru najbolju opciju za rješenje jednog od problema.

1.1.1. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2014.-2018. godine

Tablica 1: Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2014.-2018.

	2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%
Mala i srednja poduzeća	104.116	99,7	106.221	99,7	114.156	99,7	119.752	99,7	130.757	99,7
Mikro i mala poduzeća	102.895		105.029		112.809		118.358		129.259	
Srednja poduzeća	1.221		1.192		1.347		1.400		1.498	
Velika poduzeća	354	0,3	348	0,3	327	0,3	329	0,3	360	0,3
UKUPNO	104.470	100	106.569	100	114.483	100	120.081	100	131.117	100

(Izvor: CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, 2019.)

Gospodarska struktura Hrvatske izuzetno je stabilna. Kao i većina zemalja u svijetu, mala i srednja poduzeća imaju uvjerljivo najveći udio (99,7%) u broju poduzeća. Tijekom razdoblja promatranja od 2014. Do 2018. ukupan broj poduzeća pokazuje trend rasta (9,2% u 2018. u odnosu na prethodnu godinu).

1.2. Prednosti i nedostaci

Prije svega, poduzetnik pokretanjem posla započinje posao koji voli, a nije teško svako jutro ići na posao, ako se dobro organizira, ako donese pravu odluku, može i profitirati. Dakle, može se reći da je poduzetnik Slobodan u organiziranju poduzetničkih radnji i nema nadređenog,

ali je nadređen i ima zaposlenike koji za njega rade. Poduzetnik je netko tko cijeli posao organizira na način koji mu savršeno odgovara.

Razlog zašto se određeni ljudi odlučuju na poduzetništvo jesu razne prednosti koje im ono nudi. Najčešće prednosti su kontrola nad vlastitom budućnosti, mogućnost da se mijenjaju stvari, da se ostvaruje neograničeni profit, priznatost u društvu, razvoj kreativnosti, a jedna od najvažnijih prednosti je što poduzetništvo omogućuje da se rade stvari koje nas usrećuju.

Uz razne prednosti ulaska u poduzetništvo postoje i neki nedostaci s kojima se susreću ljudi u poduzetništvu, a to su nesigurnost dohotka, postojanje rizika od gubitka uložениh sredstava, naporan rad i nedefinirano radno vrijeme. Također, stres može biti visoke razine, prilikom uspostavljanja poslovanja kvaliteta života može biti niska, te može postojati i neograničena odgovornost. Tijekom određenog vremena poslovanja uz sve obaveze koje snađu ljude može doći i do obeshrabrenja i osjećaja da se određene situacije neće moći izdržati, no zbog toga je potrebna velika želja za uspjehom i motivacija najbližih.

1.3. Poduzetničko okruženje

Poduzetničko okruženje sastoji se od različitog skupa čimbenika koji više ili manje izravno ili neizravno utječu na poslovanje. Karakteristike poduzetničkog okruženja su:

- Brz znanstveni i tehnološki razvoj
- Stvaranje velikih gospodarskih subjekata
- Otvorena tržišta i slobodno kretanje roba
- Povećano iskorištavanje prirodnih resursa
- Kontradiktoran gospodarski razvoj i ekologija
- Sve veći zahtjevi za socijalnu sigurnost odgovornosti gospodarskih subjekata.

Postoji nekoliko vrsta poduzetničkih okruženja kao što su:

- *Demografsko okruženje* – ovu sredinu čine stanovnici geografskog područja, npr. naselje, dio grada, mjesta, okruga, države, regije i još šire

- *Ekonomsko ili gospodarsko* – sastoje se od čimbenika koji utječu na kupovnu moć stanovništva, a to su prihodi potrošača, njihova kreditna sposobnost, iznos štednje i naravno, cijene na robnim tržištima, tržištu rada i financijskim tržištima.

- *Prirodno ili fizičko* – za posao poduzetnicima su potrebni i prirodni resursi. U cilju zaštite prirodnih bogatstva počeli su se povećavati gospodarski subjekti i usredotočili su se na sintetičke i plastične materijale.

- *Tehničko-tehnološko* – to je rezultat znanstvenih spoznaja, mijenja kvalitetu svakodnevnog života, omogućuje ljudima više slobodnog vremena, viši životni standard, brže shvaćanje prostora i vremena, brže dijagnosticiranje i liječenje bolesti i slično.

- *Društveno-kulturološko* – društvena kultura odnosi se na sve materijalne vrijednosti koje su ljudi stvorili radom, kao što su: hrana, namještaj, arhitektura, alati, umjetnička djela, kao i mnoge nematerijalne vrijednosti kao što su: obrazovanje, zakoni, načini ponašanja, kultura, običaji, stavovi i sl.

- *Državno-političko* – to okruženje čine zakoni, propisi, uredbe i odluke države koje poduzetnici moraju razumijeti i poslovati u skladu s njima. Takvo okruženje može motivirati poduzetnika da uloži i pokrene posao, ali ga može i demotivirati ako je pravni postupak krut.

2. STRATEGIJE ZA PODUZETNIŠTVO

Strategija je način za postizanje ciljeva, uzimajući u obzir prilike i prijetnje iz okoline te resurse i sposobnosti tvrtke. Strategija predstavlja način na koji se poduzeće natječe sa svojim konkurentima dok određuje konkurentsku prednost poduzeća i kako implementirati strategiju. Donošenje Strategije razvoja poduzetništva Republike Hrvatske 2013.-2020. U skladu s Gospodarskim planom Republika Hrvatska 2013. Godine, usmjerena na jačanje poduzetničkih potencijala i unapređenje poduzetničke kulture. Poduzetništvo i gospodarstvo u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji dugoročno će samo napredovati ako veliki broj hrvatskih građana vidi poduzetništvo kao atraktivnu opciju.

Analiza pokazuje da hrvatski mali poduzetnici u jako niskoj razini ulažu u istraživanje i razvoj, te se svega trećina malih poslovnih subjekata bavi inovacijama. Ovi problem žele se smanjiti razvojem strategije. Hrvatska ima puno veći postotak osoba koje se nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja prestaju dalje školovati od većine zemalja u zemljama članicama EU, te je udio studenata s doktoratom manji od prosjeka EU. Omjer osoblja zaposlenih inženjera i znanstvenika hrvatskih tvrtki koji sudjeluju u edukaciji vrlo je niska. Podaci ukazuju na to da poduzetnik nema dovoljnu razinu obrazovanja i stručne vještine, što je menadžment poduzeća, te je teško takvim upravama pronaći rješenje za poznate nedostatke. (*“NN 136/2013 (13.11.2013.), Strategija razvoja poduzetništva Republike Hrvatske 2013. - 2020.”*).

Sva mala i srednja poduzeća, osobito nova (start-up), imaju poteškoća dobiti sredstva u ranoj fazi svojega životnog ciklusa zbog nedovoljne ponude mikrokredita. Hrvatska ima agenciju za potporu poduzetništvu za podršku neravnopravnim poduzetnicima zemljopisno raštrkanih, dok je mala poduzetnička djelatnost neravnomjerno raspoređena. Sve te raštrkane i neravnomjerno raspoređene djelatnosti koče regionalni razvoj i tako će biti dok se to ne poboljša.

Cilj same Strategije Republike Hrvatske 2013.-2020. (*“Strategija Republike Hrvatske 2013.-2020., NN 136/2013.”*) je povećanje konkurentnosti malog gospodarstva u Hrvatskoj. Ostvarenje cilja bit će potpomognuta mjerama koje se odnose na pet strateških cilja:

1. Poboljšanje ekonomske uspješnosti
2. Poboljšani pristup financiranju
3. Promocija poduzetništva
4. Poboljšanje poduzetničkih vještina
5. Poboljšano poslovno okruženje

Bilo da se mjeri broj poduzeća, ukupna zaposlenost tih poduzeća ili njihova dodatna vrijednost, s obzirom na ukupnu veličinu sektora malog gospodarstva, Hrvatska se ne razlikuje bitno od europske unije. U Hrvatskoj postoji 168.931 malog gospodarstva od čega čine 92,2% mikro poduzeća (do 9 zaposlenih), srednja poduzeća čine 1,2%. Zbroj tih postotaka pokazuje da u Hrvatskoj posluje 99,7% malih poduzeća. Najnoviji podaci iz zemalja članica Europske unije pokazuje da su 99,8% svih subjekata mala poduzeća. Iako Hrvatska ima vrlo slične karakteristike kao i Europska unija po udjelu malih poduzeća, doprinos ukupnoj zaposlenosti i dodatnoj vrijednosti, potrebno je povećati broj aktivnih mikro, malih i srednjih poduzeća u zemlji. (*“Strategija Republike Hrvatske 2013.-2020., NN 136/2013.”*)

Start-up stopa u Hrvatskoj niža je nego u većini zemalja Europske unije zbog postojanja visoke stope zatvaranja obrta. Kao rezultat toga, ukupna veličina malih poduzeća u Hrvatskoj opada. S obzirom na službeni rast stopa nezaposlenosti je iznosila 19,6%. Zbog toga je potrebno poduzetni odgovarajuće mjere za povećanje stope poduzetništva i jačanje njihovog nastupa. (*“Strategija Republike Hrvatske 2013.-2020., NN 136/2013.”*)

Sektor usluga obuhvaća najveći broj tvrtki u Hrvatskoj: 52% tvrtki se bavi pružanjem usluga. Najveća koncentracija je u trgovini na veliko i malo, popravcima automobila motocikala (24,4% svih poslova), u uslugama smještaja, pripreme, te je u nefinancijskom poslovnom gospodarstvu 31% poduzeća aktivno u trgovini na veliko i malo, popravcima automobilima i motociklima. Po broju trgovačkih društva slijedi sektor stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (16,1%), a zatim sektor informacija i komunikacija (6,4%). (*“Strategija Republike Hrvatske 2013.-2020., NN 136/2013.”*)

Dvije najveće praznine pri usporedbi Hrvatske i Europske unije u zastupljenosti tvrtki u raznim djelatnostima bave se zapošljivačkim, sigurnosnim i istraživačkim poslovnima, s velikim brojem tvrtki u Hrvatskoj ispod prosjeka Europske unije. S obzirom na nefinancijsko poslovno gospodarstvo proizvodnje, Hrvatska ima veću konkurenciju poduzeća od Europske unije isključujući popravak i montažu, duhanskih proizvoda, strojeva i opreme. Trgovinski rezultati u sektoru malog gospodarstva danas značajno pridonose vanjskotrgovinskom deficitu Hrvatske. Bolji izvozni učinak malog hrvatskog gospodarstva i postojanost ostalih varijabli poboljšat će vanjskotrgovinsku bilancu. Za hrvatska malo poduzetništvo važno je nastojati poboljšati svoju konkurentnost jer će to dovesti do povećanja prodaje na izvoznom tržištu i snažnog nastupa na domaćem tržištu, što je važno za suzbijanje inozemne konkurencije i kako bi se više poticala domaća proizvodnja čime bi se smanjili uvozni proizvodi. (*“Strategija Republike Hrvatske 2013.-2020., NN 136/2013.”*)

U usporedbi s rezultatima ostalih europskih zemalja, Hrvatska se smatra "umjerenim inovatorom" s manjim udjelom poduzeća uvođenje inovacija je 8% niže od prosjeka Europske unije. Struktura inovacijskih aktivnosti pokazuje da hrvatski mali poduzetnici nemaju dovoljno sredstava za potpuno ulaganje u istraživanje i razvoj i inovacijske aktivnosti kako bi se novi proizvodi i usluge iznijeli na tržište i razvili inovativni proizvod koji su potrebni za poslovni rast i razvoj. Posebno zabrinjava mali broj inovativnih malih i mikro poduzeća. Potrebni su daljnji naponi kako bi se hrvatska mala i srednja poduzeća potaknula na uvođenje više inovacija i mjera. Nacionalni plan temeljen na ovoj strategiji olakšat će tvrtkama suočavanje s konkurencijom na stranim i domaćim tržištima. (*"Strategija Republike Hrvatske 2013.-2020., NN 136/2013."*)

Važno je podupirati zapošljavanje visokoobrazovanog kadra (doktori, magistri) na temelju istraživanja, poticati mala poduzeća na povećanje ulaganja istraživanje i razvoj te biti inovativniji u svim aspektima poslovanja. U nadolazećim godinama cjeloživotno učenje u hrvatskim malim i srednjim poduzećima moraju više primjenjivati oni koji upravljaju tvrtkama i kreatori su strateških planova, te ako hrvatski mali poduzetnici žele imati koristi od velikog ulaganja i promjena u modernim postrojenjima i opremi te iskoristiti praksu upravljanja.

3. INTERNACIONALIZACIJA PODUZETNIŠTVA

Cilj internacionalizacije poduzetništva može biti rast, ali često i trošak djelatnosti. Pojam internacionalizacije obuhvaća različite pojave od internacionalizacije industrije i tržišta, tj sve do internacionalizacije pojedinih poslovnih aktivnosti tvrtke. Internacionalizacija je od velike važnosti za poslovanje malih i srednjih poduzeća. Najuzi pojam internacionalizacije poslovanja znači da svaka poduzeća koja prelaze međunarodne granice to čine s nekim specifičnim komercijalnim interesima. Internacionalizacija poslovanja je dug i naporan put za svako poduzeće koje se susreće s nizom nepoznanica, uglavnom iz nepoznatih stranih sredina, a najjednostavnije može se reći da se ekspanzija gospodarske djelatnosti proteže i izvan granica domicilnog gospodarstva. Sve tvrtke na svijetu barem jednom u životu nekako su ostvarili suradnju s inozemstvom. U većini slučajeva domaće tržište nije dovoljno za ekspanziju, odnosno povećanje profitabilnosti, pa se poslovni subjekti okreću stranim tržištima. Liberalizacija tržišta i razvoj tehnologije i komunikacija olakšali su ulazak u strane zemlje tržištima za mala i srednja poduzeća. Oblik inozemne suradnje kreće se od najjednostavnijeg uvoza i izvoza do složenih oblika. Proces internacionalizacije poslovanja iznimno je važan korak te isti razvoj treba uzeti u obzir ozbiljno i detaljno ga proučiti prije same implementacije.

Kao ekonomski proces, internacionalizacija ističe i tri različite faze:

1. internacionalizacija zasnovana na čistim trgovinskim odnosima ili internacionalizacija mjerena financijskim rezultatima, čija se suština svodi u osnovi na proizvodnju za nepoznatog kupca i bez posebne koordinacije aktivnosti s inozemnim prodavačima
2. internacionalizacija kroz razvijanje suradnje ili internacionalizacija procesa poslovanja koja uključuje koordinaciju aktivnosti u različitim zemljama
3. internacionalizacija potencijala poduzeća koja podrazumijeva i ujedinjavanje resursa s drugim partnerima radi postizanja zajedničkog cilja

Motivi koji imaju veliki utjecaj na internacionalizaciju poduzeća su: nedostatak znanja i informacija za poslovanje na stranim tržištima, nedostatak kupaca domaćeg tržišta, poteškoće u naplati potraživanja na domaćem tržištu i rast Prihoda društva. Tvrtkama je teško pronaći kupce konačnog proizvoda, obično im treba puno vremena da se naplate potraživanja koja su često nepremostiva, posebno za mikro poduzeća koja nemaju mnogo financijskih sredstava. Rast prihoda tvrtke je pokretač poslovanja tvrtke, te vjeruju da će na stranim tržištima pronaći potencijalne kupce za svoje proizvode, što utječe na povećanje profita, broja zaposlenih i slično.

3.1. Faktori koji utječu na internacionalizaciju

Svako poduzeće ima niz ciljeva na čije postizanje utječe okruženje u kojem posluje neko poduzeće. U cilju lakšeg ostvarivanja utvrđenih ciljeva, elementi iz okruženja su jedan od bitnijih faktora koji se moraju uzeti u obzir, odnosno moraju se istovremeno maksimizirati i neutralizirati loša strana poslovanja. Tvrtke s više međunarodnih aktivnosti imaju bolju tendenciju poslovanja od ostalih tvrtki. Ako uzmemo u obzir one koji ne žele internacionalizirati svoje poslovanje, postavlja se konkretno pitanje: “Zašto većina malih i srednjih poduzeća nije svoje proizvode proširila na druge zemlje?”. Mnoge tvrtke smatraju da će unutarne i vanjske barijere internacionalizaciji biti previsoke, dok drugi jednostavno ne vide internacionalizaciju kao budući put za svoje poduzeće. Općenito, proces internacionalizacije malih i srednjih poduzeća, osobito malih, mogu se drastično promijeniti u određenim situacijama s obzirom na promjenu položaja samog poduzeća u međunarodnom lancu vrijednosti.

Samim time, faktori se dijele u tri skupine:

1. **VANJSKI** – svjetska financijska kriza i promjene monetarne politike

Pod vanjskim konceptom pod komercijalnim čimbenicima podrazumijevamo karakteristike matične zemlje i zemlje u koju se nastoji izvoziti. Te značajke uključuju: geografska i kulturna udaljenost, domaće i međunarodne razmjene tržišta, komercijalni i izvozni propisi za domaća i strana tržišta u koja se ubrajaju porezni propisi i prometna infrastruktura.

2. **INFRASTRUKTURNI** – podrška domaćih i stranih vlada u procesu internacionalizacije u obliku poboljšanja infrastrukture potrebne za učinkovitije djelovanje.

3. **INTERNI (UNUTARNJI)** – poduzetništvo u malim i srednjim poduzećima

Interni procesi internacionalizacije uključuju ljudske resurse, tehnološke inovacije kod kojeg se potiče razvoj inovativnog proizvoda koji je jedan od važnih faktora za uspješno međunarodno poslovanje. Uključene su i ICT tehnologije koje omogućuju lakši ulazak na inozemno tržište i omogućuju brze povratne informacije o proizvodima direktno od strane kupaca, te je uključena veličina poduzeća. (*“Internacionalizacija i mogućnost financiranja”, 2015.*)

4. VRSTE PODUZETNIČKIH POTPORA I POTICAJA U RH

4.1. Općenito o državnim potporama

Državna potpora je umanjeni prihod države koji se dodjeljuje od davatelja državne potpore u bilo kojem obliku koji zatim potpomaže da se određenog poduzetnika ili proizvodnju određene robe i/ili usluge stavlja u povoljniji položaj što zatim utječe na trgovinu između država članica Europske unije.

Kod davanja potpora i poticaja, od strane određene države, važno je da se odaberu oni poduzetnici ili proizvodnja proizvoda i/ili usluga za koje se smatra da će pomoći u razvoju i ugledu države.

Davateljima državnih potpora smatraju se središnja tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) smouprave te svaka pravna osoba koja dodjeljuje državne potpore, a dok se korisnicima državnih potpora smatra svaka fizička ili pravna osoba koja, obavljajući gospodarsku djelatnost, sudjeluje u prometu roba i usluga.

Vlada Republike Hrvatske je donjela Odluku o donošenju Smjernica politike državnih potpora za razdoblje 2021.-2023. U kojem su navedeni ciljevi i prioritete Vlade Republike Hrvatske u području državnih potpora u razdoblju 2021.-2023. (*“Odluka o donošenju Smjernica politike državnih potpora za razdoblje 2021.-2023., Narodne novine, br. 148/2020”*). Kao osnovni cilj navode smanjenje udjela sektorskih državnih potpora u ukupno dodijeljenim državnim potporama, te da se ih u što većoj mjeri približi razini kako bi bile usporedive s onom u Europskoj uniji. Također, davatelji državnih potpora u Republici Hrvatskoj moraju osigurati da su državne potpore dobro osmišljene, te da u najmanjoj mjeri narušavaju tržišno natjecanje.

Kao glavni cilj državnih potpora je osiguranje zaštite okoliša, te usavršavanje zaposlenika, kao i istraživanje, razvoj i inovacije koje predstavljaju jačanje konkurentnosti gospodarstva.

U Odluci, koju je donjela Vlada Republike Hrvatske, za državne potpore u razdoblju 2021.-2023. naglašeno je i ulaganje u regionalne potpore koje potpomažu razvoju nerazvijenih područja podržavajući ulaganja i otvaranja novih radnih mjesta na održiv način. Tim postupkom osigurava se rast gospodarstva, ujednačavanje različitih dijelova države i osigurava se stabilnost i na makroekonomske razini.

Kako bi Ministarstvo financija lako znalo učinkovitost samih dodijeljenih državnih potpora, izradili su Tablicu za procjenu učinkovitosti državnih potpora, Upitnik o državnim potporama, te Tablicu za procjenu učinkovitosti pojedinačnih (jednokratnih) “ad hoc” državnih potpora, te je samim time dužnost svakog davatelja potpora popunjavanje navedenih dokumenata. (*“Odluka o donošenju Smjernica politike državnih potpora za razdoblje 2021.-2023., Narodne novine, br. 148/2020”*)

4.2. HAMAG Bicro

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije nastala je spajanjem Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije (HAMAG INVEST) i Poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske (BICRO) u 2014. godini. Glavni cilj postojanja ove Agencije jest pružanje poduzetnicima podrške, i to od istraživanja, razvoja neke ideje pa sve do komercijalizacije i samog ulaska na tržište. Pružanje financijske potpore inovativnim i tehnološkim usmjerenim tvrtkama u Hrvatskoj, razvijanje i koordiniranje mjera nacionalne politike usmjerene na inovacije i potrebne financijske instrumente, također je u opisu poslovanja Agencije. Agencija je u nadležnosti Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja.

Potporni program koje nudi HAMAG Bicro sastoji se od financijskih instrumenata, bespovratnih potpora, različitih podrška razvoju poslovanja, međunarodne suradnje i sastoji se od podrške inovacijskom sustavu. U nastavku će se objasniti podrške razvoju poslovanja, međunarodna suradnja, te EU fondovi. (*“Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije” bez dat.*)

4.2.1. Podrška razvoju poslovanja

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije podržava mala i srednja poduzeća (MSP) u svim aspektima njihovog poslovanja: Profesionalno savjetovanje i profesionalne usluge, Aktivna podrška za inovacije i internacionalizaciju malih i srednjih poduzeća, uključujući informativne seminare, konferencije, virtualne platforme, pomoć u pripremi projekata, Poslovnu pomoć i konzultantske usluge za biotehnoške tvrtke, najam laboratorija, ureda i soba za sastanke, prijenosa znanja i tehnologije, poslovno i stručno obrazovanje, Vođenje studentskih projekata i razvoja poslovnih ideja.

Projekti koji se nalaze unutar podrške razvoju poslovanja podijeljeni su na BOND, BOND2, EEN (Europska poduzetnička mreža), BIOCENTAR, OBZOR 2020. i Mreža studentskih poduzetničkih inkubatora (MSPI).

Europska poduzetnička mreža (EEN) glavno je sredstvo za europske strategije rasta i zapošljavanja. Sastoji se od gotovo 600 organizacija iz preko 50 zemalja koje podupiru poduzetništvo. Pomaže malim i srednjim poduzećima da maksimalno povećaju svoje poslovne prilike na jedinstvenom europskom tržištu. Sastoji se od gospodarskih komora, tehnoloških centara, sveučilišta, istraživačkih instituta i razvojnih institucija, koje su međusobno povezane moćnim bazama podataka putem kojih dijele svoja znanja i informacije o tehnologiji i poslovnim partnerima.

Mreža studentskog poduzetničkog inkubatora (MSPI) virtualna je platforma putem koje student razvijaju svoje poslovne ideje uz pomoć mentora. Sama platforma sastoji se od otvorenog i zatvorenog dijela web stranice, a razlika je da se u otvorenom dijelu web stranice mogu razmjenjivati informacije i savjeti te poslovni kontakti dok se u zatvorenom dijelu stranice svaki student može s povjerenjem i sigurnošću testirati i razvijati svoje poduzetničke ideje u partnerstvu s odabranim mentorima koji su potpisali izjavu o prihvaćanju Etičkog kodeksa. HAMAG-BICRO sudjeluje u sufinanciranju otvaranja j.d.o.o-a i pruža mentorsku podršku tijekom prve godine rada. MSPI je project koji potiče studente na razvoj poduzetničkih aktivnosti kroz pilot projekte te osigurava sredstva za implementaciju potrebnih rješenja. (*“Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije” bez dat.*)

4.2.2. Međunarodna suradnja

Kroz međunarodnu suradnju, HAMAG-BICRO kontinuirano povezuje domaće i strane partnere u međunarodnim projektima, surađuje s institucijama nadležnim za provedbu strukturnih fondova EU, razvija nove planove u budućim operativnim planovima.

KISS ME, Smart Factory Hlub, CEUP 2030, INDIA-CROATIA Startup Bridge su neki od projekata koji se nalaze unutar međunarodne suradnje i koje provodi HAMAG – BICRO za bolju potporu poduzetnicima, te lakši ulazak na inozemna tržišta. (*“HAMAG Bicro, Međunarodna suradnja”, bez dat.*) U nastavku će detaljnije biti objašnjeni projekti KISS ME I CEUP 2030.

KISS ME ili Knowledge & Innovation Strategies involving SME in the context of INTERREG) projekt je kojim se želi postići ojačavanje inovacijskih kapaciteta malih i srednjih poduzeća uspoređujući četiri različite pristupe granične regije. HAMAG - BICRO je projektni partner projekta KISS ME i igrat će aktivnu ulogu u suradnji, razumijevanju procesa i stjecanju znanja za dobrobit relevantnih institucija i partnera. Cilj je pronaći najbolje prakse za podizanje svijesti o sudjelovanju malih i srednjih poduzeća u prekograničnoj suradnji i pronaći prikladne alate za odabir projektnih ideja malih i srednjih poduzeća. (*"HAMAG Bicro, Međunarodna suradnja", bez dat.*)

Projekt *CEUP 2030 (Central Europe Upstreaming for Policy Excellence in Advanced Manufacturing & Industry 4.0 towards 2030)* ima za cilj razviti politike u području industrije 4.0 ili napredne proizvodnje u Srednjoj Europi (SE). Koncept projekta osmišljen je kako bi zadovoljio izazove i potrebe visokokvalitetnih inovativnih tehnologija koje su trenutno dostupne na području SE. Ovaj projekt će istražiti i testirati kariku koja nedostaje, kontinuirane, stabilne i održive političke podrške, a koja još nije u potpunosti provedena. (*"HAMAG Bicro, Međunarodna suradnja", bez dat.*)

4.2.3. EU fondovi

Europski fondovi osmišljeni su kao financijski instrumenti za potporu provedbi pojedinih politika EU-a u državama članicama. Jedna od najvažnijih politika je kohezijska politika za koju je EU iz svog proračuna za financijsko razdoblje 2014. – 2020. Izdvojila 376 milijardi eura.

Postoje tri glavna fonda iz kojih se financira kohezijska politika Europske unije, a to su Kohezijski fond, europski fond za regionalni razvoj (EFRR) i europski socijalni fond (ESF) od kojih su Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond poznati još i pod nazivom **strukturni fondovi**.

Kohezijski fond je fond koji je namijenjen državama članicama čiji je bruto nacionalni dohodak po stanovniku manji od 90% prosjeka dohotka u EU za financiranje projekta iz područja prometa i okoliša.

Europski fond za regionalni razvoj ili EFRR namijenjen je za jačanje ekonomske i socijalne kohezije u Europskoj uniji te za smanjenje razlika između njenih regija.

Europski socijalni fond ili ESF zadužen je za poticanje zapošljavanja i omogućavanja zaposlenja u Europskoj uniji.

Što se tiče proračunskog razdoblja **2021.-2027.** značajni dio sredstava odnosi se na fondove koji će se provoditi sukladno Uredbi o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Fondu za pravednu tranziciju i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i financijskih pravila za njih i za Fond za azil i migracije, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za upravljanje granicama i vizama. (*“Europska unija, Dugoročni proračun EU-a”, bez dat.*)

Projekti koje financira Europska unija utječu na svakodnevni život hrvatskih građana. EU fondovima financirano je puno projekata koji su se proveli u cilju izgradnje bolje, ljepše i konkurentnije Hrvatske. Neki od njih su:

- *Izgradnja mosta kopno – Otok Čiovo u Trogiru sa spojnim cestama.* Korisnik EU fonda jesu Hrvatske ceste d.o.o., a vrijednost ugovora iznosila je 137.084.613,68 kuna.

- *Poduzetnički incubator Vinkovci* – vrijednost ugovora je 21.352.779,28 kuna kojeg je korisnik bio grad Vinkovci. Svrha projekta je poboljšati dostupnost poduzetničke poslovne infrastrukture i poslovnih usluga malim i srednjim poduzetnicima kako bi olakšao njihov rast i razvoj te stvorile mogućnost za otvaranje novih radnih mjesta na području općine Vinkovci i Vukovarsko-srijemske županije.

- *Razvoj zračne luke Dubrovnik* – vrijednost ugovora je 1.165.671.327,00 kuna kojeg je korisnik Zračna luka Dubrovnik d.o.o. Realizacijom navedenih projekata riješit će se problem prometne izoliranosti regije od ostatka Hrvatske i Europske unije, a bolja prometna povezanost utjecat će na gospodarski rast, daljnji razvoj turizma, poboljšanje i modernizaciju infrastrukture te povećana zaposlenost. (*“Središnja agencija za financiranje i ugovaranje”, bez dat.*)

4.3. HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE

Hrvatski zavod za zapošljavanje ili HZZO u vlasništvu je Republike Hrvatske i javna je ustanova koja ima ključnu ulogu u reguliranju ponude i potražnje na tržištu rada Republike Hrvatske.

Provođenjem aktivne politike zapošljavanja, usmjeravanjem nezaposlenih osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada te poslodavcima kod kojih je potrebno osigurati očuvanje radnih mjesta, Zavod provodi različite intervencije aktivne politike zapošljavanja kojima se potiče samozapošljavanje, zapošljavanje, obrazovanje, stručno osposobljavanje za rad te uključivanje u

programe javnih radova za specifične ciljane skupine te za očuvanje radnih mjesta kod poslodavaca koji se nalaze u poteškoćama. Cilj HZZO-a je povećanje stope zaposlenosti, poboljšanje konkurentnosti poslodavaca, povećanje prostorne, profesionalne i obrazovne pokretljivosti radne snage te osiguranje usklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada.

Hrvatski zavod za zapošljavanje nudi niz potpora poduzetnicima prema različitim kriterijima kao što su zapošljavanje, obrazovanje/usavršavanje, zadržavanje radnih mjesta i proširenje poslovanja. Korisnici potpora su poslodavci, no oni te potpore koriste u korist svojih zaposlenika. Kako bi se ostavila prava za potpore, poslodavci trebaju dobro proučiti sve uvjete za dobivanje određene potpore, moraju prikupiti i pripremiti svu potrebnu dokumentaciju, pripemiti korisnički račun i predati zahtjev on-line. (*“Hrvatski zavod za zapošljavanje”, bez dat.*)

4.4. MINISTARSTVO GOSPODARSTVA, PODUZETNIŠTVA I OBRTA

“Ministarstvo gospodarstva obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na:

- razvoj i unapređenje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva,
- alate i mjere ekonomske politike,
- industrijske politike i politike za inovacije i primjenu novih tehnologija,
- upravljanje Jamstvenim fondom za unapređenje industrije; Aktivnosti vezane uz primjenu i korištenje industrijskog vlasništva te poticanje kreativnosti u industriji i trgovini za razvoj konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, energetska politika Republike Hrvatske, rudarstvo, strategije poticanja i poticanja ulaganja i izvoza”. (*“Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja”, bez dat.*)

Ministarstvo obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na razvoj, unapređenje i koordinaciju sustava javne nabave, unapređenja i razvoj sustava koncesije i nadzora u području provedbe, unapređenja i razvoja sustava javno-privatne suradnje.

Ministarstvo poduzetništva i obrta obavlja upravne i druge poslove u svezi s malim i srednjim poduzećima;

- obrtništvo;
- zadugarstvo;
- poticanje izvoza i stranih ulaganja,

- povećanje konkurentnosti u području malog i srednjeg poduzetništva;
- ravnomjeran regionalni razvoj poduzetništva;
- gospodarski institucionalni alati i mjere ekonomske politike za obrtništvo, zadruga, mala i srednja poduzeća i razvoj obrtnika i poduzetnika;
- poticati primjenu inovacija, novih tehnologija te osnivanje i rad slobodnih zona u području malog i srednjeg poduzetništva, sustavno poticati poduzetništvo,
- vođenje gospodarskih institucionalnih alata i razvijanje obrtništva, Mjere ekonomske politike za zadruga, mala i srednja poduzeća, obrtnike i poduzetnike, poticanje malih i srednjih poduzeća na sudjelovanje u javnoj nabavi i javno- privatnom partnerstvu;
- ostavriavanje međunarodne suradnje u području obrtništva malih i srednjih poduzeća, izrada i provedba strateških i operativnih dokumenata i planova korištenja EU fondova i drugih međunarodnih izvora sredstava za unapređenje konkurentnosti obrtništva, zadruga, malih i srednjih poduzeća, priprema i provedba Vlada Republike Hrvatske u gospodarstvu, provedba posebnih programa u području razvoja i konkurentnosti obrtništva, zadruga, malih i srednjih poduzeća. (*“Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja”, bez dat.*)

4.5. HRVATSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ

Hrvatska banka za obnovu i razvoj je razvojna i izvozna banka i izvozno kreditna agencija Republike Hrvatske, čija je glavna zadaća promicanje razvoja hrvatskog gospodarstva. Kreditiranjem, ulaganjem u fondove rizičnog kapitala, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, davanjem jamstva i poslovnim savjetima, HBOR premošćuje jaz između poduzetničkih ideja i njihovih postignuća kako bi unaprijedio konkurentnost hrvatskog gospodarstva.

Tržište u Republici Hrvatskoj je relativno malo i potpuno otvoreno te je već dugi niz godina u središtu pozornosti uvoz i izvoz su ozbiljno neuravnoteženi. Domaći subjekti okrenuti su međunarodnom tržištu, a domaći izvoz često karakterizira izvoz robe. Dodatna vrijednost je niska, što dodatno pogoršava problem. Većina izvoznih aktivnosti koncentrirana je na uskom regionalnom ili domaćem tržištu. Zaključno, HBOR će i dalje jačati potporu izvoznicima i konkurentnosti domaćeg gospodarstva međunarodnog tržišta. Razvojem novih i prilagodbom postojećih proizvoda za uporabu koji imaju namjenu podržati izvoz i ojačati suradnju, HBOR djeluje kao jedina izvozna banka i izvozno kreditna banka za odgovarajuće dionike domaćeg gospodarstva

institucije u Republici Hrvatskoj nastoje premostiti uočene tržišne neravnoteže, snažnije podržavati internacionalizaciju i globalizaciju hrvatskog gospodarstva. (*“Hrvatska banka za obnovu i razvoj”, bez dat.*)

4.6. PODJELA PODUZETNIČKIH POTPORNIH INSTITUCIJA

Agencija za potporu poduzetništvu gospodarski je subjekt čiji je cilj stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentiranog poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj i provedba programa usmjerenih na razvoj poduzetništva. Agencije za potporu poduzetništvu uključuju:

- **Razvojne agencije** – odnose se na lokalne, županijske, za određene djelatnosti i odgovorne za poslovnu provedbu gospodarskih razvojnih i poduzetničkih mjera, poticanje i privlačenje investicija, pokretanje i provedbu projekata poticanja gospodarskog razvoja i poduzetništva, udruživanje gospodarskih subjekata, lokalnih i regionalnih poslovnih institucija, kao i visokoškolske ustanove i centre znanja.
- **Poduzetnički centri** – odgovorni za provedbu mjera za razvoj i promicanje poduzetništva na lokalnom i/ili širem području, su centri koji pružaju stručnu i edukativnu pomoć poduzetnicima u razvoju poduzetništva u svojim sredinama.
- **Poslovni inkubatori** – odgovorni za pomoć i podršku poduzetnicima u ranim fazama razvoja poduzetničkih projekata te pružanje stručne, tehničke i obrazovne pomoći za pokretanje poduzetničkih projekata i tvrtki te njihov brz i održiv razvoj.
- **Startup akceleratori** – odgovorni za podršku poduzetnicima u fazi post-inkubacije, odnosno u fazi razvoja i širenja na domaćem i inozemnom tržištu.
- **Poslovni park** – ima fizički prostor, zemljište i resurse za smještaj malih i srednjih poduzetnika na komercijalnoj osnovi, s posebnim fokusom na privlačenje domaćih i stranih ulaganja.
- **Znanstveni-tehnološki park** – cilj mu je komercijalizirati znanstvene rezultate i potaknuti suradnju između znanstvenika i gospodarstvenika.
- **Centri kompetencije** – provode istraživačke projekte razvojne ili proizvodne prirode i razvijaju sposobnosti u određenim područjima, s kojima drugi gospodarski subjekti mogu ugovoriti usluge istraživanja i razvoja za jačanje određenih industrija.
- **Slobodne zone** – sukladno uvjetima rada Slobodnih zona koje osnovala Vlada Republike Hrvatske u skladu s odlukom zakona o osnivanju, upravljanju i poslovanju Slobodnih zona i ima namjenski ograđen i obilježen dio. (*“E-građani, Poduzetnička infrastruktura”, bez dat.*)

Subjekti poduzetničke infrastrukture dužni su se nakon donošenja Osnivačkog zakona upisati u Jedinствeni registar poduzetničke infrastrukture kao preduvjet za korištenje Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja za potporu izgradnji poduzetničke infrastrukture.

4.6.1. VRSTE I KATEGORIJE PODUZETNIČKIH ZONA

Prema Zakonu o poduzetničkim zonama (*“Zakon.hr, Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture”, bez dat.*) poduzetničkim, poduzetničke zone se definiraju prema trima osnovnim kriterijima:

- Veličini ukupne površine poduzetničke zone
- Tipu aktivnosti unutar poduzetničke zone
- Intenzitetu aktivacije raspoložive površine poduzetničke zone.

Ukupna površina poduzetničke zone odnosi se na katastarske čestice koje su u vlasništvu osnivača poduzetničke zone uključujući i katastarske čestice i drugih vlasnika s kojima je osnivač pravno definirao načine raspolaganja zemljištem. Također, raspoloživa površina izračuna se na način da se oduzme katastarske čestice u vlasništvu Republike Hrvatske i katastarske čestice u privatnom vlasništvu fizičkih osoba koje nisu poduzetnici i s kojima nije pravno definiran način raspolaganja zemljištem. (*“Zakon.hr, Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture”, bez dat.*)

Tip aktivnosti unutar poduzetničkih zona odnosi se na katastarske čestice koje su u vlasništvu poduzetnika i na kojima su započete poduzetničke i građevinske aktivnosti. U njih se ubrajaju i katastarske čestice koje nisu u vlasništvu poduzetnika ali je on na njima započeo građevinske i poduzetničke aktivnosti. (*“Zakon.hr, Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture”, bez dat.*)

Kod intenziteta aktivacije raspoložive površine poduzetničkih zona ubraja se proširenje ukupne poduzetničke zone na katastarske čestice koje u naravi predstavljaju infrastrukturnu gospodarsku cjelinu i nisu sadržane u osnivačkom aktu, a koje mogu biti predmet darovanja.

Poduzetničke zone dijele se i na veličinu ukupne površine zone i to na:

- MIKRO ZONE – do 10 ha
- MALE ZONE- od 10 do 50 ha
- SEDNJE ZONE – od 50 do 100 ha

- VELIKE ZONE- od 100 ha

Svaka poduzetnička zona unutar sebe ima dijelatnosti kojima se one obavljaju, pa se prema tome dijele na:

- *PROIZVODNO-PRERAĐIVAČKE ZONE* – u kojima se poveći dio raspoložive površine zone zauzimaju poduzetnici obavljajući proizvodno – prerađivačke poduzetničke aktivnosti.
- *LOGISTIČKO-DISTRIBUCIJSKE ZONE*- u kojima se poveći dio raspoložive površine zone zauzimaju poduzetnici obavljajući logističko-distribucijske aktivnosti.
- *USLUŽNO MJEŠOVITE ZONE* - u ovim zonama pretežito se obavljaju uslužne aktivnosti, servisne, aktivnosti poslovne podrške i druge poduzetničke aktivnosti.

Poduzetničke potporne institucije imaju sustav za potporu koju čine četiri vrsta potpora:

- *POTPORE ZA PRIPREMU PROJEKATA*- infrastrukturni projekti, izrada idejnih, glavnih i izvedbenih arhitektonskih projekata, studija izvodljivosti s analizom troška i koristi i izradu prijavne dokumentacije za natječaj EU fondova.
- *POTPORE ZA JAČANJE KAPACITETA* – izgradnja, rekonstrukcija i opremanje infrastrukture, te troškovi kupnje i amortizacije materijalne i nematerijalne imovine.
- *POTPORE ZA PODIZANJE KVALITETE USLUGA* – pružanje savjetodavnih i mentorskih usluga, razvojno-istraživačkih i tehničko-tehnoloških usluga, privlačenje investicija, stručna pomoć za razvijanje poslovanja, umrežavanje i širenje tržišta.
- *POTPORE ZA JAČANJE PODUZETNIČKIH KOMPETENCIJA* - edukacijom i unapređenjem poduzetničkih vještina nastoji se podići konkurentna sposobnost malih i srednjih poduzetnika. (*“Zakon.hr, Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture”, bez dat.*)

4.7. PROBLEMI S KOJIMA SE SUSREĆU PODUZETNICI

Prvi izazov s kojim se poduzetnici susreću u ranim fazama pokretanja poslovanja je razvoj tržišta, zatim izazov pronalaska i zapošljavanja kvalificirane radne snage, zatim prikupljanje financijskih sredstava i uspostava organizacijske strukture poduzeća. Mala i srednja poduzeća posebno su osjetljiva na promjene u poslovnom okruženju. Posljednjih godina provedeno je dosta istraživanja o utjecaju različitih čimbenika poslovnog okruženja na poslovanje i razvoj malih i srednjih poduzeća. U poslovnom okruženju razmjenjuju se čimbenici koji su izvan izravne kontrole

poduzeća i utječu na njegove poslovne aktivnosti. Utjecaj čimbenika iz poslovnog okruženja može biti koristan ili štetan za tvrtku. Pristup izvorima financiranja i povoljniji troškovi financiranja temeljni su preduvjeti za osnivanje poduzeća, tekuće poslovanje, širenje i rast. Ove su pretpostavke još važnije za mala i srednja poduzeća, budući da se oni češće suočavaju s nedostatkom unutarnjih izvora financiranja. Posljednjih godina struktura financiranja malih i srednjih poduzeća nepovoljna je i neučinkovita u odnosu na velika poduzeća, a pojavljuju se i novi problem.

U današnjem svijetu, kada vlada Ekonomska kriza, ljudi vide samo lošu stranu, kao što je nedostatak financijskih sredstava umjesto da ih stave na pozitivnu stranu sebe koje im sam rad može donijeti. Svaki dobro planiran i proveden startup dopušta svom vlasniku da je on taj koji upravlja svojom sudbinom. Posjedovanje posla omogućava poduzetnicima da osjete slobodu upravljanja i odlučivanja koja se ne može osjetiti kada se radi pod nadzorom drugih. Unatoč svim prednostima ulaska u poduzetništvo kako bi posao bio otvoren i održavanje dobrog poslovanja može se činiti lako, ali zapravo je sasvim drugačije. Iako poduzeća mogu ponuditi ogromne zarade, što poduzetnicima pruža udobnost, također može stvoriti nesigurnost prihoda zbog lošeg upravljanja tako i postoji rizik od gubitka uloženog kapitala. Ako tvrtka krene u krivom smjeru i pokreće se loš posao, koji će negativno utjecati na kvalitetu života poduzetnika što će mu prouzročiti ogroman stres i nisku kvalitetu života što zatim utječe na samo zdravlje. Veliki broj malih poduzeća zatvara se unutar dvije godine od otvaranja, donosi sve vrste emocionalnih problema, a ne samo financijske probleme, te se zbog toga treba pažljivo razmotriti svi problemi i rizici koji bi se mogli pojaviti u pokretanju određenog posla.

Mala i srednja poduzeća u Republici Hrvatskoj često nemaju iskustva u analizi trenutnog i željenog stanja organizacijske kulture i klime poduzeća. Zbog nerazumijevanja ovih nužnih karika nužnih za normalan rast i razvoj poduzeća, često se nekoliko godina nakon osnivanja, poduzeće suočava s nizom poslovnih aktivnosti koje ne donose rezultate i mnoštvom neodgovorenih pitanja. Organizacijska kultura i klima mogu potaknuti ostvarenje vizije i poslovnih strateških ciljeva, ali mogu biti i velika prepreka za njihovo postizanje. Zbog toga je vrlo važno analizirati i razumjeti trenutnu situaciju unutar tvrtke. Samu organizacijsku kulturu u velikom broju slučajeva stvaraju ljudi koji vode tvrtku, ali i zaposlenici koji vlastitim uvjerenjima, stavovima i ponašanjima kroz određeno vrijeme postupno oblikuju organizacijsku kulturu tvrtke. Važno je istaknuti da pozitivna organizacijska klima može značajno povećati produktivnosti poduzeća za postizanje strateških ciljeva.

5. INSTITUCIONALNE POTPORE PODUZETNIŠTVU U RH I U EU

5.1. Proračun i pogodnosti Europske unije

Europska unija nudi razne financijske pomoći za provedbu raznih projekata i programa. Europskoj uniji važno je da se novac troši odgovorno i transparentno te zbog toga postoje stroga pravila kako bi se to i osiguralo, te je uporaba novca pod stalnim nadzorom. Postoji podjela financijskih sredstva Europske unije, a to je na:

- **Bespovratna sredstva** – to su sredstva koja se dodjeluju iz jednog djela sredstava EU-a, a jednim djelom iz nekih drugih izvora kao što su javni natječaji.
- Subvencije kojima upravljaju nacionalna i regionalna tijela
- Oblici financijske pomoći za potpore politikama i programa EU-a kao što su zajmovi, jamstva i vlasnički kapital
- Nagrade pobjednicima natjecanja na program Obzor 2020.

Sredstva Europske unije mogu dobiti znanstvenici, poljoprivrednici i poljoprivredna poduzeća, mala i srednja poduzeća, mladi, javna tijela, nevladine, neprofitne organizacije te ostali korisnici

Proračun Europske unije objedinjuje sredstva na europskoj razini. Financira prioritete Europske unije, ali i velike infrastrukture i istraživačke projekte. Također, pomaže u financiranju odgovora na pitanja izvan granica Europske unije, kao što je pandemija COVID-19 koja je zadesila sve zemlje 2020. godine, klimatske promjene i prijetnja terorizma. Proračun nadopunjuje nacionalne proračune zemalja Europske unije, sprečava dupliciranje napora i aktivira se kada je učinkovitije trošiti novac na razini Europske unije nego na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini. Proračun Europske unije se temelji na solidarnosti, jer omogućuje EU-u doprinos gospodarskom razvoju slabijih država članica, stoga EU može pomoći državama članicama u slučaju prirodnih katastrofa. Solidarnost također znači potporu susjednim ili drugim trećim zemljama i pomaganje poboljšanju života njihovih građana. Komisija, Vijeće i Parlament zajedno donose odluku o godišnjem proračunu. Iznosi koji se mogu koristiti unutar ograničenja donose se proračunom svake godine te su unaprijed dogovoreni višegodišnjim financijskim okvirom, a samim time Europska unija može planirati programe financiranja za nekoliko godina unaprijed. (*“Europska unija, Proračun”, bez dat.*)

Upravljanje proračunom Europske unije podijeljeno je na tri razine upravljanja, a to su: izravno upravljanje, podijeljeno upravljanje i neizravno upravljanje. 18% proračuna odnosi se na izravno komisijsko upravljanje, 74% odnosi se na podijeljeno upravljanje kod kojeg se sredstva zajednički troši s državama članicama te nadzor potrošnje čine sama tijela u državama članicama. Na neizravno upravljanje odnosi se 8% proračuna Europske unije i njime upravljaju Međunarodne organizacije, decentralizirane agencije te treće zemlje. (*“Europska unija, Proračun”, bez dat.*)

Kako bi se suočio s poznatim i nepredviđenim globalnim izazovima, proračun Europske unije mora imati sredstva koja odgovaraju njegovim ambicijama. U svibnju 2018. Odbor je predložio povećanje financiranja za istraživanje, mlade, klimatsku politiku, imigracije i granice, sigurnost i vanjsko djelovanje. To je neophodno kako bi Europa ostala svjetski lider u izgradnji održive i zelene budućnosti te kako bi doprinjela sigurnijem svijetu kroz razvoj i humanitarnu pomoć. (*“Europska unija, Proračun”, bez dat.*)

Ako mjera potpore ispunjava sve kriterije za državnu potporu, primjenjuje se pravila Europske unije o državnim potporama koje podrazumijevaju da se javna sredstva koriste za javna ili privatna poduzeća, prednosti su selektivne, odnosno daju se samo određenim poduzetnicima, mjera narušava ili prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja pružanjem prednosti korisnicima mjera, utječe na trgovinu između država članica Europske unije, Ministarstvo gospodarstva i zapošljavanja odgovorno je za koordinaciju provedbe pravila Europske unije o državnim potporama u Finskoj, s izuzetkom mjera potpora koje spadaju u izvršnu granu Ministarstva poljoprivrede i šumarstva. (*“Europska unija, Proračun”, bez dat.*)

5.2. Prihodi Europske unije

Izvori prihoda Europske unije uključuju: donacije iz državnih članica, uvozne carine na proizvode iz zemalja izvan Europske unije, nacionalne doprinose na temelju nerekiciranog plastičnog ambalažnog otpada i kazne koje se naplaćuju kada tvrtke ne poštuju propise same Europske unije. Države članice nekoliko godina unaprijed zajednički odlučuju o iznosu sredstava iz proračuna Europske unije i načinu prikupljanja. Proračun Europske unije temelji se na načelu da troškovi moraju odgovarati приходima, te se proračun puni iz vlastitih sredstva Europske unije i nadopunjuje se drugim izvorima prihoda. Neki od izvora proračuna su: udio bruto nacionalnog dohotka svake zemlje, iznosi uvoznih carina koji se odnose na proizvode iz zemalja koje nisu članice Europske unije, dio iznosa PDV-a koji naplaćuje svaka država Europske unije, novi

doprinosi temeljeni na količini nerekiciranog plastičnog ambalažnog otpada po zemlji od 2021. godine, doprinosi trećih zemalja, zatezne kamate i novčane kazne kao i mogući viškovi iz prethodne godine. (*“Europska unija, Prihodi”, bez dat.*)

5.3. Višegodišnji financijski okvir

Višegodišnji financijski okvir (VFO) je dugoročni proračun Europske unije koji predstavlja sedmogodišnje ograničenje potrošnje diljem Europske unije i u različitim područjima djelovanja. Predstavlja investicijski proračun koji udružuje sredstva država članica za financiranje aktivnosti koje države članice mogu učinkovitije sufinancirati. Proračun Europske unije nikada neće biti u deficitu, nikada se neće zaduživati, trošiti će se samo ono što se prikupi. Iz samog proračuna financira se širok raspon aktivnosti u interesu svih građana Europske unije, primjerice u područjima energije, prometa, informacijske i komunikacijske tehnologije, klimatskih promjena i istraživanja. Proračun je podijeljen na “naslove” koji odgovaraju prioritetima i područjima djelovanja Europske unije. VFO 2021.-2027. Sastoji se od 7 proračunskih naslova koji pokrivaju ukupno 17 političkih područja. Republici Hrvatskoj je u višegodišnjem fiskalnom razdoblju dostupno nešto više od 14 milijardi eura. (*“Europsko vijeće, Donesen višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.-2027.”, 2020.*)

Višegodišnji financijski okvir kao i izvor Europske unije sljedeće generacije (Next Generation EU; NGEU), koji je nastao zbog krize uzrokovane koronavirusom, osigurat će izvore sredstava državama članicama u financijskom razdoblju 2021.-2027. Sredstva koje je dodijelio VFO iznose 1.074,30 milijarde eura, dok je NGEU financirao 750 milijardi eura. Od 750 milijardi eura u NGEU, 390 milijardi eura su bespovratna sredstva, a 360 milijardi eura su zajmovi državama članicama. (*“Europsko vijeće, Donesen višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.-2027.”, 2020.*)

5.4. Bespovratna sredstva u RH i EU

Bespovratna sredstva jedna su od zajedničkih potpora koje dodjeljuje Republika Hrvatska ali i Europska unija. U mjesecu lipnju 2022. godine otvoren je poziv za podnošenje projektnih prijedloga “Bespovratnih sredstva za digitalizaciju” u okviru nacionalnog plana oporavka i otpornosti Republike Hrvatske 2021.-2026. godine. Cilj poziva za podnošenje prijedloga “Bespovratnih sredstava za digitalizaciju” je digitalizirati digitalnu transformaciju hrvatskih malih i srednjih poduzeća nabavom digitalnih alata i opreme te jačanje digitalnih vještina za razvoj i

primjenu novih proizvoda, usluga i procesa, što će u konačnici ojačati tržišnu poziciju tvrtke i povećati produktivnost. Prihvatljive aktivnosti koje se mogu financirati:

- Stvaranje, razvoj ili nabava digitalnih rješenja i tehnologija za digitalnu transformaciju poslovnih procesa ili proizvodnje
- Implementacija, prilagodba ili integracija digitalnih rješenja i tehnologija
- Ojačati digitalne vještine zaposlenika vezane uz navedene aktivnosti.

Iznos raspoloživih sredstava je 206.000.000,00 kuna. Prihvatljivi prijavitelji su mala i srednja poduzeća s najmanje tri zaposlena na puno radno vrijeme u godini prije podnošenja prijedloga projekta. (*“Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Bespovratne potpore za digitalizaciju”, 2022,*)

Republika Hrvatska je od Europske komisije primila najveći iznos bespovratnih sredstva u 2022. godini u iznosu od 700 milijuna eura koje će se iskoristiti za reforme koje se odnose na tržište rada, socijalnu zaštitu, aktivnih mjera zapošljavanja, Nacionalnog plana razvoja zdrastva, energetske učinkovitosti, vodnoga gospodarstva, prostornog uređenja i graditeljstva i drugo.

6. ZAKLJUČAK

U Republici Hrvatskoj mala i srednja poduzeća imaju važnu ulogu u razvoju nacionalnog gospodarstva. Mala i srednja poduzeća čine više od 99% ukupnog broja poduzetnika u Hrvatskoj, stoga je lako zaključiti da su mala i srednja poduzeća glavni pokretač gospodarstva Republike Hrvatske. Vrlo je važno da se građane educira o samoj važnosti poduzetničkog potencijala te ulaganja u poduzetničku infrastrukturu koja pridonosi razvoju i širenju boljeg glasa o samoj državi i unapređenju gospodarstva države.

Poduzetništvo postaje temelj modernih gospodarstva i smatra se glavnom pokretačkom snagom svake nacionalne ekonomije. Poduzetništvo je sadržano u svakoj ljudskoj djelatnosti, a osim gospodarstva, zemlja iz poduzetništva ima i društvenu korist. Jedna od ključnih odrednica poduzetništva je inovativnost. Tržišta postaju potpuno otvorena zbog globalizacije, što predstavlja prilike za tvrtke čime ona otvaraju nova tržišta i osvajaju nove potrošače. Međutim, inovativni proizvodi dobivaju na popularnosti zbog sve veće konkurencije. Kako bi tvrtke bile konkurentnije na tržištu, moraju ulagati u nove tehnologije i proizvodne procese, samim time se povećava izdavanje za istraživanje i razvoj, zapošljavaju se visokoobrazovani radnici, ulaže se u kapitalno intenzivne djelatnosti.

Svaki početak je jako težak i zahtijeva puno znanja, truda i strpljenja kako bi se na koncu svega postigli zadani postavljeni ciljevi i ostvarila očekivana dobit. Institucionalna podrška poduzetništvu postaje sve važnija i značajnija. Poduzetnici početnici nemaju potrebna tehnička znanja i poslovne vještine, pa im institucionalna podrška uvelike olakšava razvoj i gospodarski rast. Svrha institucionalne potpore poduzetnicima je pružiti im potrebna znanja i vještine za osiguranje raspoloživosti i raspolaganja resursima. U Republici Hrvatskoj postoji Program razvoja malog gospodarstva kojeg provode Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Agencija za malo gospodarstvo Hrvatske, Hrvatska gospodarska komora, Državni zavod za statistiku i drugi. Mala i srednja poduzeća trebaju institucionalnu potporu od samog poduzeća.

POPIS LITERATURE

Vajić I., (1994.) *MANAGEMENT i poduzetništvo: 1000 programa ulaganja za mala i srednja poduzeća*. Zagreb: Centar za poduzetništvo.

(2018). *ŠTO čini Hrvatsku (ne)poduzetničkom zemljom? GEM Hrvatska 2017.* = Global entrepreneurship monitor Croatia. Zagreb: CEPOR - Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva.

Cvijanović V., Marović M., Sruk B., (2008). *FINANCIRANJE malih i srednjih poduzeća*. Zagreb: Binoza.

Grgić, M. (2010). *Poduzetništvo u međunarodnoj ekonomiji*. Zagreb: Sinergija

Šošić, H. (1995) *Poduzetništvo*, Zagreb: Birotehnika, str. 9.

Internacional I mogućnost financiranja, 2015, Preuzeto s 15.6.2022. <https://www.hrvatski-izvoznici.hr/vijesti/internacionalizacija-i-mogucnost-financiranja>

Narodne novine (2020.) *Odluka o donošenju smjernica politike državnih potpora za razdoblje 2021.-2023.* Preuzeto 30.3.2022. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_12_148_2903.html

Narodne novine (2013.) *Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020.* Preuzeto 30.3.2022. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_11_136_2926.html

Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012.) *Poslovanje poduzeća I poduzetničko okruženje*, Preuzeto 30.3.2022.s <https://www.hzz.hr/UserDocsImages/Business%20enterprise%20and%20entrepreneurial%20environment%20-%20final.pdf>

Zakon.hr (bez dat.) *Zakon o državnim potporama* (2017.) Preuzeto 30.3.2022. s <https://www.zakon.hr/z/464/Zakon-o-dr%C5%BEavnim-potporama>

Zakon.hr (bez dat.) *Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture*, Preuzeto 31.3.2022. s <https://www.zakon.hr/z/652/Zakon-o-unapre%C4%91enju-poduzetni%C4%8Dke-infrastrukture>

E-Građani (bez dat.) *Poduzetnička infrastruktura*, Preuzeto 30.3.2022. s <https://gov.hr/hr/poduzetnicka-infrastruktura/1368>

Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012.) *Mjere za sve*, Preuzeto 5.7.2022. s https://mjere.hr/?_gl=1*v0mw9r*_ga*MTEyOTM5NDE2OC4xNjQ0OTM0OTAx*_ga_YC9VK63M

[LK*MTY1NzYzMDg4MC40LjEuMTY1NzYzMTUwMy4w& ga=2.194260517.902322431.1657630880-1129394168.1644934901](https://www.google.com/search?q=LK*MTY1NzYzMDg4MC40LjEuMTY1NzYzMTUwMy4w&ga=2.194260517.902322431.1657630880-1129394168.1644934901)

Poduzetničko okruženje, Preuzeto 5.7.2022. s <http://ss-strukovna-banajosipajelacica-sinj.skole.hr/upload/ss-strukovna-banajosipajelacica-sinj/newsattach/837/4. PODUZETNICKO OKRUZENJE.pdf>

Ministarstvo gospodarstva I održivog razvoja (2022.) *Bespovratne potpore za digitalizaciju*, Preuzeto 13.7.2022. s <https://mingor.gov.hr/javni-pozivi-i-natjecaji-7371/javni-pozivi-i-natjecaji-ministarstva/otvoreni-javni-pozivi-i-natjecaji/24-6-2022-bespovratne-potpore-za-digitalizaciju/8847>

Hrčak (bez dat.) *Malo I srednje poduzetništvo u Hrvatskoj s osvrtom na obiteljsko poduzetništvo*, Preuzeto 15.6.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/192276>

Hrčak (bez dat.) *Malo gospodarstvo u Hrvatskoj I ulazak u Europsku uniju*, Preuzeto 15.6.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/41694>

Službena stranica Europske unije (bez dat.), *Financiranje, bespovratna sredstva I subvencije Europske unije*, Preuzeto 22.4.2022. s https://european-union.europa.eu/live-work-study/funding-grants-subsidies_hr

Službena stranica Europske unije (bez dat.), *Dugoročni proračun EU-a*, Preuzeto 22.4.2022. s https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/whats-new_hr

Europski strukturni i investicijski fondovi (bez dat.), *EU fondovi 2021.-2027.*, Preuzeto 22.4.2022. s <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/eu-fondovi-2021-2027/>

CEPOR (2019.) *Izvješće o malim I srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2020.*, Preuzeto 5.4.2022. s <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2021/01/Izvjescje-2020-HR-web.pdf>

SAFU (Središnja agencija za financiranje I ugovaranje) (bez dat.), *Primjeri EU projekata u RH*, Preuzeto 15.7.2022. s <https://www.safu.hr/hr/o-safu/primjeri-eu-projekata-u-rh>

Netokracija (bez dat.) *Pokrenimo poduzetništvo*, Preuzeto 6.4.2022. s <https://www.netokracija.com/bizhack-pokrenimo-poduzetnistvo-izazovi-171570>

Europsko vijeće, Vijeće Europske unije, 2020., *Donesen višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021-2027.*, Preuzeto 7.4.2022. s <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2020/12/17/multiannual-financial-framework-for-2021-2027-adopted/>

POPIS TABLICA

Tablica 1: Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2014.-2018.....	3
--	---